

เปิดประเด็น

Issues Raising

อรนุชา อัญวะวัชร

นำดู...จริงหนูจุฬาฯ “จามจรีเกมส์”

So Charming...Chula Boys and Girls “Chamchuri Games”

เอ้ามาละเหว่ย เอ้ามาละวา สดุดประสานกับเสียง กลองยาว จิ้ง ฉาบ กรับ โหม่ง ดังกึกก้องไปทั่วสนามกีฬา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ตามด้วยแสง สี เสียง ที่สาดส่องไปยังผู้แสดงตัวน้อยนินดารักในชุดการแสดงที่มีสีสันสวยงามโดดเด่น เรียงรายเต็มทั่วสนามกีฬา อันกว้างใหญ่จำนวน 500 คน ที่ดูช่างสวยงามกลมกลืนยิ่งนัก นับเป็นประสบการณ์ในการจัดการแสดงอันยิ่งใหญ่ที่ไม่ยากเลย

ปีการศึกษา 2557 โรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้รับเกียรติเป็นเจ้าภาพในการจัดการแข่งขันกีฬาสานิตสามัคคีครั้งที่ 39 “จามจรีเกมส์” ระหว่างวันที่ 21-27 ธันวาคม 2557 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมและพัฒนานักเรียน ในการเล่นกีฬาเพื่อสุขภาพและความสามัคคี ตลอดจนส่งเสริมความร่วมมือ และความสัมพันธ์ระหว่างสถาบันให้แนบแน่นมากยิ่งขึ้น ภายใต้คำขวัญ “กีฬาสร้างมิตร สานิตร่วมใจ สามัคคีรู้ภัย สุขใจจามจรีเกมส์” ในการนี้นอกจากกีฬาที่ทำหน้าที่กระชับความสัมพันธ์แล้วยังจะมีกิจกรรมอีกกิจกรรมหนึ่งที่จะทำหน้าที่ร่วมกับกีฬานั้นคือกิจกรรมดนตรีนาฏศิลป์ ที่เป็นกิจกรรมที่แสดงถึงความมีศักยภาพและมีความพร้อมในการเป็นเจ้าภาพในการจัดการแข่งขันกีฬา ครั้นนี้ ดังนั้นในพิธีเปิดการแข่งขันกีฬาสานิตสามัคคี ครั้งที่ 39 “จามจรีเกมส์” โรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยฝ่ายประถม ได้รับหน้าที่จัดการแสดงในพิธีเปิดกีฬา ดังกล่าว ด้วยการแสดงชุด กลองยาวกระชับมิตรสานิตสามัคคีแสดงโดยนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 และระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 500 คน การแสดงชุดนี้ จัดขึ้นภายใต้แนวคิดของคำขวัญที่ว่า กีฬาสร้างมิตร สานิตร่วมใจ สามัคคีรู้ภัย สุขใจจามจรีเกมส์

การจัดการแสดงในพิธีเปิดกีฬาสานิตสามัคคี ครั้งที่ 39 “จามจรีเกมส์” ชุดกลองยาวกระชับมิตรสานิตสามัคคีนี้ เกิดขึ้นจากการประชุมคณะกรรมการการจัดการแข่งขันกีฬาสานิตสามัคคีครั้งที่ 39 “จามจรีเกมส์” ได้หารือถึงพิธีเปิดกีฬา จะจัดขึ้นที่ไหน มีหน้าตาเป็นอย่างไร รูปแบบการแสดงจะเป็นแบบไหน จัดการแสดงอะไร มีจำนวนนักแสดงมากน้อยเท่าไร นักแสดง

ควรจะเป็นนักเรียนระดับไหนและจะแสดงในชุดอะไร ฯลฯ ประธานและคณะกรรมการฝ่ายการแสดงจึงรับนโยบายกลับมาหารือต่อในที่ประชุมของฝ่ายการแสดงตามที่ได้รับมอบหมายมาจากบทสรุปของคณะกรรมการการจัดการแข่งขันฯ เห็นว่าการแสดงในพิธีเปิดให้จัดที่สนามกีฬาจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เพราะต้องการความยิ่งใหญ่ตระการตา เมื่อโรงเรียนสาธิตฯ อื่นๆ ได้ชมการแสดงแล้วจะเกิดความประทับใจ ทำให้ฝ่ายการแสดงกลับมาประชุมตกลงร่วมกันตามโจทย์ที่กำหนดมา คือจัดการแสดงที่สนามกีฬาจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ดังนั้นเมื่อรู้สถานที่แล้วจึงกำหนดวงตัวผู้แสดง ที่จะต้องจัดการแสดงให้เต็มสนามกีฬาฯ ที่ประชุมฝ่ายการแสดงจึงมีมติเลือกนักเรียนผู้แสดงประมาณ 500 คน คือ 2 ระดับชั้นเรียน คือนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 และระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 500 คนของโรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ฝ่ายประถม โดยคำนึงถึงเหตุผลในการจัดการเรียนการสอนและหลักสูตรของโรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ฝ่ายประถม ที่มีการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตร Fun Find Focus ดังนี้

ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-2 เรียนแบบ Fun คือเรียนด้วยความสนุกสนานนั้นในการจัดการแสดงสำหรับนักเรียนระดับนี้ เป็นเด็กเล็กมากและเพิ่งจะเข้าเรียนในโรงเรียน โดยเฉพาะนักเรียนป. 1 ที่ยังไม่คุ้นเคยกับสถานที่ กับครูผู้สอน กับการจัดการเรียนการสอน จึงทำให้การจัดการแสดงและการฝึกซ้อมเป็นไปได้ได้น้อยมาก

ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3-4 เรียนแบบ Find คือเรียนเพื่อการค้นพบ นั่นคือเป็นการสำรวจว่าผู้เรียนมีความสนใจต่อวิชาเรียนต่างๆ อย่างไร ในการจัดการเรียนการสอนของระดับนี้เป็นการจัดวิชาเรียนตามปกติเป็นเวลา 1 ภาคการศึกษา (ภาคต้น) กับอีก 9 สัปดาห์ในภาคปลาย ส่วนอีก 9 สัปดาห์ที่เหลือจะเป็นการลงทะเบียนเลือกเรียนวิชาที่นักเรียนสนใจ (วิชาเลือกเสรี) ดังนั้นหากจะให้นักเรียน 2 ระดับชั้นนี้จัดการแสดงก็จะจัดให้มีการเรียนการสอนในภาคต้น 1 ภาคการศึกษากับอีก 9 สัปดาห์แรกของภาคปลายซึ่งมีความเป็นไปได้

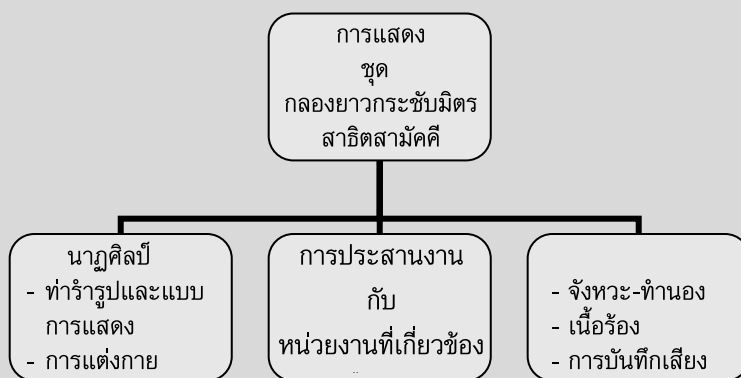
ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 เรียนแบบ Focus คือการเรียนแบบเจาะลึกมุ่งตรงสู่วิชาที่นักเรียนถนัดและสนใจ นักเรียนสามารถเลือกลงเรียนวิชาที่นักเรียนชื่นชอบได้ตลอดทั้งปีการศึกษา โดยจัดการศึกษาออกเป็น ภาคเรียนละ 2 ช่วง ในแต่ละช่วงนักเรียนต้องลงเลือกเรียนวิชาบังคับ วิชาบังคับเลือกและวิชาเลือกเสรี ทำให้นักเรียนเรียนแบบแยกกลุ่ม และหากฝ่ายการแสดงเลือกนักเรียนระดับนี้แสดงก็จะมีผลกระทบต่อการจัดตารางเรียนและตารางการซ้อม ทำให้การจัดการแสดงของระดับนี้มีความเป็นไปได้ได้น้อยมาก

จากเหตุผลดังกล่าวทำให้ได้ข้อยุติ และเป็นที่มาของการจัดการแสดงในพิธีเปิดกีฬาสาธิตสามัคคี ครั้งที่ 39 “จามจุรีเกมส์” ครั้งนี้ ควรจะเป็นนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3-4 ที่สามารถจัดการแสดงได้ ไม่มีผลกระทบต่อการจัดการเรียนการสอนและตารางเรียน

สำหรับที่มาของชุดการแสดง ชุดกลองยาวกระชับมิตรสาธิตสามัคคี เป็นการแสดงที่เกิดจากการเข้าร่วมประชุมกับคณะกรรมการจัดการแข่งขันกีฬาสาธิตสามัคคีครั้งที่ 39 “จามจุรีเกมส์” ทางคณะกรรมการฯ ได้กำหนดหัวข้อการจัดงานภายใต้แนวคิดของคำขวัญที่ว่า กีฬาสร้างมิตร สาธิตร่วมใจ สามัคคีรู้ภัย สุขใจจามจุรีเกมส์ โดยให้สอดคล้องกับการแข่งขันที่มีนักกีฬามาทั่วทุกสารทิศ ฝ่ายการแสดงได้นำแนวคิดมาศึกษาถึงการจัดการแสดงกับผู้แสดงจำนวน 500 คน ที่มีความต่างและความเหมือนนั้นคือ จัดแสดงเป็นคู่ ชายหญิง กับชายล้วน เนื่องด้วยจำนวนเด็กนักเรียนชายมีมากกว่าจำนวนนักเรียนหญิง และให้การแสดงมีความสัมพันธ์กับขนบธรรมเนียมประเพณี ศิลปะการแสดงของภาคกลาง จึงได้มาถึงข้อสรุปของการแสดงที่มีจำนวนผู้แสดงเป็นจำนวนมากได้และเป็นการแสดงของภาคกลางคือ การแสดงกลองยาว

จากโจทย์ 2 ข้อที่ประธานฝ่ายการแสดงได้รับมาจากมติที่ประชุม โดยประธานจัดงานกีฬาสาธิตสามัคคีครั้งที่ 39 “จามจุรีเกมส์” มอบหมายงานในหน้าที่ที่ต้องรับผิดชอบครั้งนี้คือเป็นผู้รับผิดชอบในการจัดการแสดงในพิธีเปิดกีฬาสาธิตสามัคคีครั้งที่ 39 “จามจุรีเกมส์” ที่จัดขึ้นที่สนามกีฬาจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยโดยในส่วนการแสดงของโรงเรียนสาธิตจุฬาฯ ฝ่ายประณมจัดการแสดงในชุดกลองยาว แสดงโดยนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 และระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จำนวนประมาณ 500 คน จึงเป็นที่มาของการจัดการแสดงในพิธีเปิดกีฬาสาธิตสามัคคี ครั้งที่ 39 “จามจุรีเกมส์” ของโรงเรียนสาธิตจุฬาฯ ฝ่ายประณมในชุดกลองยาว จากนั้นจึงมีการวางแผนและจัดทำรายละเอียดกำหนดแผนการดำเนินงานเริ่มตั้งแต่จัดทำบทเพลงพร้อมบันทึกเสียง ออกแบบท่ารำ ออกแบบการแสดงกลางสนาม จัดเตรียมอุปกรณ์ประกอบการแสดงและเครื่องแต่งกาย วางแผนบริหารจัดการในด้านการจัดการเรียนการสอนและฝึกซ้อม และการติดต่อประสานงานกับหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ตามแผนผังการดำเนินการดังนี้

การจัดการดำเนินงานครั้งนี้แบ่งออกเป็นส่วนสำคัญๆ ได้ 3 ส่วนดังนี้

1. ดนตรี

จังหวะ-ทำนอง-เนื้อร้อง

บทเพลงกลองยาวกระชับมิตรสาธิตสามัคคี เป็นบทเพลงที่แต่งขึ้นใหม่ให้สอดคล้องตามแนวคิดภายใต้คำขวัญกีฬาสร้างมิตร สาธิตร่วมใจ สามัคคีรู้ภัย สุขใจจามจุรีเกมส์ โดยผู้แต่งได้ทำการศึกษาองค์ประกอบทางดนตรีในด้านทำนองเพลงและจังหวะกลองยาวตามแบบพื้นเมืองและแบบกรมศิลปากรปรับปรุงใหม่ โดยคำนึงถึงลักษณะเด่นของเพลงพื้นบ้าน (อมรากล้าเจริญ, 2553) กล่าวคือมีความเรียบง่ายของภาษา ตลกขบขัน สอดแทรกวิถีชีวิตชาวบ้าน ฉันทลักษณ์ไม่แน่นอน การร้องโต้ตอบ (ปฏิพากย์) การใช้สำนวนกลอน และดนตรีประกอบการเล่น จากนั้นนำมาขยายผลสร้างสรรค์บทเพลงขึ้นใหม่ด้วยทำนองเพลงพม่ากลองยาว (ณรงค์ชัย ปิฎกัรชต์, ม.ป.ป.) เพลงพม่ากลองยาวเป็นเพลงอัตราจังหวะชั้นเดียว มีลีลาซ้ำซ้อน จังหวะรูกะเร้า อารมณ์เพลงมุ่งที่ความสนุกสนาน ช่วงกลางของเพลงแทรกจังหวะกลองยาว ทำให้บทเพลงกลองยาวกระชับมิตรสาธิตสามัคคี มีความเหมาะสมและสอดคล้องตามลักษณะเด่นของเพลงพื้นบ้านที่สอดคล้องกับเพลงพม่ากลองยาว โดยมีอาจารย์เกษม ทองอร่าม เป็นผู้ออกแบบเรียบเรียงจังหวะกลองยาวประกอบบทเพลง ในแต่ละท่อน ดังนี้

ท่อนที่ 1 ต้อนรับเฮฮา บทนำ เป็นการไหว้ และรับด้วยการตีจังหวะกลองยาว

ท่อนที่ 2 เรืองร่ารำคู่ บทร้องปฏิพากย์ และบทเพลงพม่ากลองยาว สลับกับการตีจังหวะกลองยาว

ท่อนที่ 3 เชิดชูวัฒนธรรมนำสู่งานกีฬา เป็นช่วงท้ายของเพลง เป็นบทจบด้วยลูกกลองในจังหวะต่างๆ

บทเพลงประกอบการแสดงชุดกลองยาวกระชับมิตรสาธิตสามัคคีนี้ สร้างสรรค์ขึ้นใหม่เพื่อนำออกแสดงในพิธีเปิดกีฬาสาธิตสามัคคี ครั้งที่ 39 “จามจุรีเกมส์” โดยเฉพาะ โดยมีเนื้อเพลงดังนี้

กลองยาวกระชับมิตรสาธิตสามัคคี

จังหวะ - ทำนอง: กลองยาว-พม่ากลองยาว เนื้อร้อง: พศ.อรุณา อัญญาวัชร

ท่อนที่ 1 ต้อนรับเฮฮา บทนำ ไห่....จังหวะกลองยาว

ท่อนที่ 2 เรืองร่ารำคู่ บทร้องปฏิพากย์ ร้องประกอบจังหวะกลอง ต่อด้วยเพลงพม่ากลองยาว

เอ้ามาละเหว้ย เอ้ามาละวา (ซ้ำ)

สาธิตจุฬาฯ เขามาแล้วจ้า (ตาละลา)

ใครมีเสน่ห์ เอ้าเร้เข้ามา (ซ้ำ)

สาธิตจุฬาฯ เขามาอย่างไร (ซ้ำ)

ช่วยกันสืบสาน ให้ลูกหลานไทย (ตาละลา)

เฝ้าตอนเช้าไว้ เอาไปจุฬาฯ (ซ้ำ)	สาธิตรวมใจ ไฉไลหนักหนา (ซ้ำ)
ร้องรำทำทำ ลีลาอย่างไทย (ตาลละลา)	(ซ้ำทั้งหมด)
นำดูจริงหนูจุฬาฯ นำดูจริงหนูจุฬาฯ (ซ้ำ)	ยกย้ายสายท่า หน้าตาน่าดู (ตาลละลา)
งามแท้จริงแม่กลองยาว งามแท้จริงแม่กลองยาว (ซ้ำ)	ผัดแป้งแก้มขาว แม่สาวจุฬาฯ (ตาลละลา)

เพลงพม่ากลองยาว

ร่วมเล่นกีฬาสาธิตสามัคคี	ร่วมเล่นกีฬาสาธิตสามัคคี
ร่วมเล่นกีฬาสาธิตสามัคคี	ร่วมเล่นกีฬาสาธิตสามัคคี
ผดุงไมตรีกีฬา	ไมตรีกีฬาพร้อมใจ
ดำรงไว้ในความสามัคคี	ร่วมฤดีสร้างเสริมปัญญา
พลานามัยให้อุดมสมบูรณ์	พลานามัยให้อุดมสมบูรณ์
สร้างสายสัมพันธ์ สุขใจทั่วกัน สาธิตสามัคคี	สุขใจทั่วกัน สาธิตสามัคคี (ซ้ำทั้งหมด)

ท่อนที่ 3 เชิดชูวัฒนธรรม นำสู่งานกีฬา บทจบด้วยลูกกลองในจังหวะต่างๆ

การบันทึกเสียง

เมื่อได้จังหวะ ทำนอง เนื้อร้อง ประกอบกันเป็นบทเพลงตามที่ต้องการแล้ว จึงดำเนินการเข้าห้องอัด บันทึกเสียงเพลงกลองยาวสาธิตสามัคคี ลงแผ่น CD โดยมีขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่หนึ่ง

ทำการติดต่อขอความอนุเคราะห์อาจารย์เกษม ทองอร่าม ผู้เชี่ยวชาญด้านการเรียนการสอน การแสดงกลองยาว จากวิทยาลัยนาฏศิลป์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ กระทรวงวัฒนธรรม เพื่อให้ท่านช่วยเหลือตรวจสอบความถูกต้องตามหลักการแต่งเพลงกลองยาว พื้นเมือง ในบทเพลงกลองยาวกระชับมิตรสาธิตสามัคคี พร้อมกับให้ท่านทดลองใส่จังหวะกลองในแต่ละท่อนเพลงในรูปแบบต่างๆตามแนวคิดที่ผู้ประพันธ์เนื้อเพลงต้องการ แล้วทดลองฟังเพลงก่อนที่จะทำการบันทึก ดูความสอดคล้องระหว่างเนื้อเพลงกับจังหวะและทำนองเพลง เพื่อแก้ไขเพิ่มเติมให้ได้ตรงตามแนวคิดและจุดประสงค์ที่ผู้ประพันธ์เพลงกำหนดไว้ เมื่อได้บทเพลงตามที่ต้องการแล้ว ทดลองบันทึกเสียงครั้งที่ 1 เพื่อนำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนและฝึกซ้อมก่อนและในการบันทึกครั้งที่ 1 นี้ บันทึกเสียงด้วยวงดนตรีปี่พาทย์เครื่องห้าประสมกลองยาวขนาดเล็กบันทึกในห้องธรรมดา ดังนั้นบทเพลงที่ได้มาในครั้งนี้เหมาะที่จะนำมาจัดการเรียนการสอนและการฝึกซ้อมมากกว่านำไปจัดการแสดง ด้วยความสมบูรณ์ ความชัดเจน ความไพเราะและมาตรฐานในการบันทึกเสียงที่ได้มายังไม่เหมาะสมที่จะนำไปใช้ในการจัดการแสดงกลางสนามได้ จึงดำเนินการขั้นต่อไป

ขั้นที่สอง

การบันทึกเพลงครั้งที่ 2 นี้ ได้ดำเนินการติดต่อขอความอนุเคราะห์อาจารย์พิมพ์ภัทร ภูมิรักษ์สัตว์ คณบดีคณะศิลปศึกษา สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ กระทรวงวัฒนธรรม ติดต่อขอ อนุญาตใช้ห้องบันทึกเสียง คณะนักดนตรี คณะนักร้องและเจ้าหน้าที่ควบคุมห้องบันทึกเสียง จากวิทยาลัยนาฏศิลป์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ กระทรวงวัฒนธรรม เพื่อทำการบันทึกเสียง และในการบันทึกเสียงครั้งที่ 2 นี้ เป็นการบันทึกเสียงด้วยวงดนตรีปี่พาทย์เครื่องคู่ประสมวง กลองยาว ประกอบด้วยคณะนักร้องหมู่ (ชาย-หญิง) มีจำนวนนักดนตรี นักร้อง ทั้งสิ้น 25 คน มาทำการบันทึกเสียงโดยใช้จังหวะทำนองเนื้อร้องแบบเดิมที่เคยบันทึกไว้เมื่อครั้งที่ 1 มาบันทึก ใหม่ในครั้งนี้ ในความควบคุมของอาจารย์เกษม ทองอร่าม และอาจารย์พิมพ์ภัทร ภูมิรักษ์สัตว์ จึงได้บทเพลงที่มีระบบเสียงสมบูรณ์ไพเราะ ได้เสียงดนตรี เสียงนักร้องประสานกันอย่างลงตัว พร้อมจัดการแสดงได้

2. นาฏศิลป์

แนวคิดในการสร้างสรรค์ทำรำประกอบการแสดงชุด กลองยาวกระบี่มิตรสามัคคี

เนื่องด้วยการแสดงชุดนี้ เป็นการแสดงที่จัดแสดงกลางสนามที่มีพื้นที่กว้าง ซึ่งใช้ ผู้แสดงจำนวน 500 คน จำนวนผู้แสดงที่เป็นนักเรียนชายและนักเรียนหญิง ดังนั้นจากการ ศึกษาบทร้องและท่วงทำนองเพลงที่ประกอบการสร้างสรรค์รูปแบบการแสดงและกระบวนการทำรำ คำนี้ถึงความสอดคล้องของท่วงทำนองเพลงที่เน้นความครึกครื้น สนุกสนานและเร้าใจ แสดง ให้เห็นถึงความสามัคคีตามจุดมุ่งหมายของการจัดงาน การกำหนดรูปแบบการแสดงแบ่ง ออกเป็น 3 ช่วง (พิมพ์ภัทร ภูมิรักษ์สัตว์, สัมภาษณ์, 26 มกราคม 2558)

ช่วงที่ 1 ดอนรับเฮฮา กำหนดให้กลุ่มผู้แสดงใช้ผู้ชายล้วน โดยแบ่งผู้แสดงออกเป็น 5 กลุ่มย่อย ออกทีละกลุ่มตามช่วงเพลง 3 กลุ่มแรกจะออกในช่วงนำ คือ “การโห่” จุดมุ่งหมาย เพื่อแสดงการต้อนรับ สมาชิกชาวสามัคคีทุกโรงเรียนที่มาร่วมงานกีฬาครั้งนี้ โดยออกมา จากด้านหลัง ส่วนกลุ่มที่ 4 และกลุ่มที่ 5 ออกทางด้านซ้ายและด้านขวาของสนาม นั่นคือ การนำเสนอที่คำนึงถึงสถานที่แสดงที่มีผู้ชมรอบสนาม

ช่วงที่ 2 เร่งรำรำคู่ จะเริ่มเมื่อเริ่มบทร้องที่ว่า “ดอนไว้.....” และรำรำคู่จนจบเนื้อร้อง โดยแบ่งผู้รำคู่เป็น 2 กลุ่ม กลุ่มที่ 1 คือผู้รำที่เป็นนักเรียนระดับป.4 กลุ่มที่ 2 คือผู้รำที่เป็น นักเรียนระดับ ป. 3 โดยสร้างสรรค์ทำรำที่มีทั้งรำเหมือนกันทั้งกลุ่มที่ 1 และกลุ่มที่ 2 และทำ รำที่รำแตกต่างกันระหว่างกลุ่มที่ 1 และกลุ่มที่ 2 ในท่วงทำนองเดียวกันหรือบทร้องเดียวกัน ส่วน กลุ่มผู้แสดงผู้ชายล้วนที่ออกมาแต่ช่วงที่ 1 ดอนรับเฮฮา ในช่วงที่ 2 นี้จะแยกออกเป็น 2 กลุ่ม ด้านขวา 2 แถวนอกและด้านซ้าย 2 แถวนอก รำรำในท่าเฉพาะของกลุ่มตน (ชายล้วน) ส่วน

กลุ่มรำคู่ระดับ ป.4 จะอยู่ถัดมาทั้งด้านขวาและด้านซ้ายข้างละ 4 แถวคู่ ตรงช่วงกลาง คือ ผู้รำระดับ ป.3 มีจำนวน 8 แถวคู่ (คำว่าแถวคู่ หมายถึง แถวผู้แสดงชายคู่กับแถวผู้แสดงหญิง = 1 แถวคู่)

ช่วงที่ 3 “เชิดชูวัฒนธรรม นำสู่งานกีฬา” เป็นช่วงท้ายของการแสดง เป็นช่วงทำนองเพลงหลังจบบทร้อง กลุ่มผู้รำคู่กลุ่มที่ 1 นักเรียนระดับ ป. 3 และ กลุ่มผู้รำคู่กลุ่มที่ 2 นักเรียนระดับ ป. 4 จะใช้ท่ารำเดียวกัน ส่วนกลุ่มผู้แสดงชายล้วนที่อยู่แถวด้านนอก ทั้งด้านซ้ายและด้านขวา จะใช้ท่าเล่นกลองประกอบการเคลื่อนไหว โดยในช่วงสุดท้ายในตอนเพลงจบผู้แสดงที่เป็นผู้รำฝ่ายชายทั้งหมดจะยกกลองชูเหนือศีรษะร้องรับด้วยคำว่า “เฮ้ย” ส่วนผู้แสดงฝ่ายหญิงจบด้วยท่าหนึ่ง ต่อจากนั้นทุกคนจะหมุนตัวย่อเข่าเข้าด้านหลังของสนามฝั่งตรงข้ามกับอัฒจันทร์ผู้ชมที่อยู่ด้านหน้า โดยเคลื่อนไหวเข้าเป็นกลุ่มๆ

การกำหนดแนวคิดหลักของการสร้างสรรค์ท่ารำประกอบการแสดง ชุด กลองยาว กระชับมิตรสามัคคี

1. วัตถุประสงค์ของการแสดง เพื่อใช้เป็นการแสดงเปิดงานกีฬาสีสามัคคี ครั้งที่ 39
2. ข้อมูลที่เป็นข้อเท็จจริง การแสดงชุดนี้มีพื้นฐานการคิดจากการแสดงชุดเกิดเทิงเกิดเทิงหรือกลองยาว เป็นชื่อกลองชนิดหนึ่งของไทย ที่ใช้เป็นเครื่องดนตรีประกอบการเล่นเร็นเริงโดยทั่วไปของคนไทยทุกภูมิภาค ส่วนใหญ่นิยมตีเล่นในการใช้นำขบวนแห่ต่างๆ เป็นต้น เช่น การบวชนาค ขบวนขันหมาก ขบวนแห่งานบุญเข้าในวัดในเทศกาลต่างๆ เป็นต้น ต่อมากรมศิลปากรจึงนำมาจัดแสดง มีกระบวนการเล่นและการแต่งกายที่เป็นระเบียบแบบแผน กำหนดให้ผู้ชายเป็นฝ่ายตีกลองรำคู่กับผู้หญิง โดยรำเข้ากับจังหวะลูกกลองที่กำหนด แต่ไม่มีบทร้องประกอบการแสดง
3. ข้อมูลที่สร้างสรรค์จากข้อมูลพื้นฐานดังกล่าว เป็นแนวคิดที่มาสู่การสร้างสรรค์การแสดง โดยใช้จังหวะลูกกลองเดิมที่เคยมีมา ลูกกลองใหม่ที่มีการสร้างสรรค์ขึ้น ประกอบกับนำเพลงอื่นเข้าประกอบเป็นท่วงทำนอง กอปรกับการแต่งบทร้องเข้าประกอบทำนองเพลงเพื่อสื่อเป้าหมายอันเป็นวัตถุประสงค์ของงาน แต่ยังคงเอกลักษณ์ของการแสดงกลองยาว คือ มุ่งความสนุกสนานเร็นเริงบันเทิงใจ
4. การกำหนดรูปแบบ กำหนดอยู่ในหนึ่งจารีต คือ จารีตนาฏศิลป์ไทย
5. แนวคิดการประดิษฐ์ท่ารำ มี 2 ลักษณะ คือ

ลักษณะที่ 1 ท่ารำของกลุ่มผู้แสดงชายล้วน ใช้ท่าการเล่นกลองเป็นหลัก คือ การตีกลองด้วยฝ่ามือ การกำมือตีกลอง การศอกกลอง ประกอบกับการย่อเข่า การยกเท้า และการชูกลองเหนือศีรษะขยับกลองให้เข้ากับท่วงทำนองเพลง

ลักษณะที่ 2 ทำรำคู่ชายหญิง มีลักษณะดังนี้

2.1 ทำรำหลักในการสร้างสรรค์ คือ ความสัมพันธ์ของท่ารำ ระหว่างผู้แสดงฝ่ายชาย กับ ผู้แสดงฝ่ายหญิง เช่น ฝ่ายชายใช้ท่าตีกลองลอยหน้าเข้าหาฝ่ายหญิง ขณะที่ฝ่ายหญิงทำท่ารำลอยหน้าเข้าหา และทั้ง 2 ฝ่ายหันออกจากกัน ท่าฝ่ายชายจับมือฝ่ายหญิง ขณะที่อีกมือแตะหน้ากลอง ฝ่ายหญิงจับมือฝ่ายชายหมุนรอบตัว หรือการจับมือ หันหน้าและหันหลังสลับกัน เป็นต้น

2.2 สร้างสรรค์ท่ารำ ตามความหมายของบทร้อง

2.3 สร้างสรรค์ท่ารำ โดยใช้กระบวนท่ารำที่ต่อเนื่องกัน ประกอบบทร้อง/ทำนองเพลง แทนการตีความหมายตามบทร้อง

2.4 สร้างสรรค์ท่ารำที่แตกต่างกันในแต่ละกลุ่ม ในช่วงบทร้อง/ทำนองเพลงช่วงเดียวกัน เพื่อแสดงให้เห็นความหลากหลายในกระบวนท่าซึ่งแตกต่างจากแนวคิดเดิม ที่มักจะใช้ท่ารำเดียวกันในการปฏิบัติของผู้แสดงจำนวนมาก ที่จัดแสดงกลางสนาม และด้วยแนวคิดที่ว่าใช้ท่ารำที่แตกต่างกัน แทนการเคลื่อนไหวแปรแถว ซึ่งมีข้อจำกัดในท่วงทำนองเพลงที่เคลื่อนที่และเคลื่อนกลับที่ไม่ทัน จึงใช้ความแปลกตาด้วยการปฏิบัติท่ารำไม่เหมือนกันแทน

2.5 สร้างสรรค์ท่ารำที่ปฏิบัติอยู่กับที่กลุ่มหนึ่ง และปฏิบัติเคลื่อนที่แปรแถวอีกกลุ่มหนึ่ง เช่น กลุ่มผู้แสดง ป.4 ปฏิบัติท่ารำอยู่กับที่ กลุ่มผู้แสดง ป.3 ปฏิบัติท่ารำในลักษณะใช้กระบวนท่าเคลื่อนที่

การออกแบบเครื่องแต่งกายประกอบการแสดง

การแสดงสร้างสรรค์ ชุด “กลองยาวสาธิตกระชับมิตรสามัคคี” เป็นการแสดงที่มีข้อมูลพื้นฐานมาจากการแสดงกลองยาว ซึ่งจัดเป็นการแสดงพื้นเมืองภาคกลางชุดหนึ่ง เครื่องแต่งกายเดิม ผู้แสดงชายนุ่งกางเกงขาวครึ่งน่อง สวมเสื้อคอพวงมัลลย์ มีผ้าคาดเอวและผ้าโพกศีรษะ สีเสื้อและกางเกงใช้สีเดียวกัน โดยต่อเชิงกางเกงเป็นผ้ามีลวดลายไทย ผู้แสดงหญิงนุ่งผ้าซิ่นป้ายสำเร็จ สวมเสื้อแขนยาวคอตั้ง ผ่าอกตลอด ห่มสไบพลีสีทับเสื้อ ใส่เครื่องประดับเข็มขัด สร้อยคอ ต่างหู สร้อยตัว ผมปลอยยาวตัดดอกไม้ สีเสื้อและผ้านุ่งจะเป็นสีเดียวกัน และห่มสไบอีกสีหนึ่ง เช่น ผู้ชายชุดสีฟ้า ผู้หญิงเป็นสีชมพู ห่มสไบพลีสีฟ้า เป็นต้น ดังนั้นการออกแบบเครื่องแต่งกายประกอบชุดกลองยาวสาธิตกระชับมิตรสามัคคีนี้ จะเป็นการสร้างสรรค์เครื่องแต่งกายขึ้นใหม่ให้เหมาะสมกับชุดที่สร้างสรรค์ขึ้น โดยใช้พื้นฐานการแต่งกายชุดกลองยาวแบบเดิมเป็นข้อมูลพื้นฐาน ดังนี้

ผู้แต่งกายชาย

1. กางเกง ยังคงมีลักษณะเป็นกางเกงขาวครึ่งน่อง แต่กำหนดผ้าเฉพาะไม่ใช่ผ้าสีพื้น แต่ใช้ผ้าลายไทยพื้นสีฟ้า ยกปลายดอกสีน้ำตาล เป็นผ้าซิ่นเดียวโดยไม่มีการต่อเชิงแบบเดิม

2. เลื้อ สร้างสรรค์ใหม่ ไม่ใช่เลื้อคอปวงมาลัย แต่ออกแบบเป็นเลื้อแขนสั้นสีเหลือง ผ่าอก เสริมปีกที่ป่าโดยใช้ผ้าลายไทยจากผ้ากางเกงมาเป็นส่วนตกแต่ง การออกแบบเลื้อนี้ เลียนแบบเลื้อชุดการแสดงประเภทตลก แนวคิดคือต้องการสื่อความคล่องตัวและความเข้มแข็ง เป็นหลัก

3. ผ้าคาดเอว และผ้าโพกศีรษะ ใช้ผ้าพื้นสีฟ้าให้ตัดกับสีเสื้อแต่เข้ากับสีของกางเกง ที่เป็นพื้นสีฟ้ากลายเป็นดอกสีน้ำตาล

ผู้แต่งกายหญิง

1. นุ่งผ้าโจงกระเบนแทนการนุ่งผ้าขึ้นป้ายสำเร็จ โดยกำหนดผ้าเฉพาะ ใช้ผ้าลายไทยพื้นสีบานเย็นกลายเป็นดอกสีน้ำตาลทอง แนวคิดคือ ต้องการให้ผู้แสดงเกิดความคล่องตัว เหมาะกับการแสดงกลางสนาม และการนุ่งผ้าโจงกระเบนถือว่าเป็นรูปแบบการแต่งกายพื้นเมืองภาคกลางได้อีกแบบหนึ่ง

2. เลื้อแขนยาว คอตั้ง ซึ่งเป็นลักษณะแบบเดิม โดยกำหนดใช้สีชมพูอ่อนเข้ากับสีของผ้านุ่ง และให้เข้ากับหลักการให้ชุดสีเข้ากับฝ่ายชาย ตามหลักการออกแบบเครื่องแต่งกายของการแสดงของไทย คือการใช้สีตัดกันในการรำคู่

3. ห่มผ้าสไบพลีสีทึบเลื้อ กำหนดใช้สีน้ำตาลทอง

4. เครื่องประดับ ได้แก่ เข็มขัด สร้อยคอ และต่างหู

5. ทรงผม ยึดตามรูปแบบเดิม คือ ปลอยผมและทัดดอกไม้ข้างซ้าย

3. การดำเนินการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ในการทำงานของประธานฝ่ายการแสดงในครั้งนี้ได้มีการวางแผนประชุมร่วมกันกับฝ่ายต่างๆ เช่น ประธานการจัดกีฬาสาธิตสามัคคี ครั้งที่ 39 ฝ่ายพิธีเปิด-พิธีปิดกีฬาฯ ฝ่ายการเงิน ฝ่ายพัสดุ ฝ่ายอาคารสถานที่ ฝ่ายโสตฯ ฝ่ายโภชนาการ วิทยาการภายนอกและฝ่ายการแสดงด้วยตนเอง โดยมีลำดับขั้นดังนี้

1. ประชุมนำเสนอกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ดนตรีและนาฏศิลป์ ที่ได้รับมอบหมายให้รับเป็นประธานฝ่ายการแสดง จัดการแสดงในพิธีเปิด พิธีปิดกีฬาสาธิตสามัคคีครั้งที่ 39 “จามจุรีเกมส์” ให้สมาชิกกลุ่มฯ ร่วมงานรับทราบ ตั้งแต่เดือนมิถุนายน 2556

2. ประชุมลงมติเลือกชุดแสดงและนักเรียนที่จะนำมาจัดแสดง เดือน มกราคม 2557

3. ประธานฝ่ายการแสดงจัดทำแผนปฏิบัติการ การแสดง กลองยาวกระชับมิตร สาธิตสามัคคีเพื่อให้

ประธานจัดงานและกรรมการบริหารพบผลการดำเนินงานดังนี้

1. ติดต่อเชิญที่ปรึกษาและวิทยากรออกแบบการแสดง (ม.ค./57)
2. แต่งเพลงส่งบันทึกครั้งที่ 1 เพื่อฟังและนำมาประกอบทำรำให้ลงตัว และปรับแก้บทเพลง (มี.ค./57)
3. นำบทเพลงที่ปรับแก้ บันทึกเสียงใหม่ให้ได้เพลงที่สมบูรณ์ตามที่ต้องการ (เม.ย./57)
4. จัดการฝึกซ้อมครูผู้สอนก่อนลงมือสอนนักเรียน (เดือน เม.ย. - พ.ค.)
5. จัดสั่งทำกลองยาวจำนวน 284 ใบ ใช้สอน 19 พ.ค. 2557(เดือนมี.ค. ล่วงหน้า 2 เดือน)
6. จัดหมายเชิญวิทยากรซ่อมเฉพาะเด็กผู้ชายที่ไม่มีคู่ ต่างหากนอกห้องเรียน (มิ.ย./57)
7. เสนอแต่งตั้งกรรมการอาจารย์ประจำชั้น ป.3 - 4 ร่วม (เดือนพ.ค.) ประชุมขอความร่วมมือ(มิ.ย. /57)
8. จัดการเรียนการสอนนาฏศิลป์ชุดกลองยาวกระชับมิตรสามัคคี ในชั้นเรียนตลอดภาคการศึกษา
9. ฝึกซ้อมหลังเลิกเรียนทั้งระดับชั้น สัปดาห์ละ 4 วัน ระดับละ 2 วัน (20 ต.ค.-13 พ.ย./57)
10. เตรียมชุดการแสดง วัดตัวตัดชุด (ก.ย./57)
11. ประชุมร่วมกับมัธยม วางแผนการซ้อม (ก.ย./57)
12. ติดต่อคนแต่งหน้าแต่งตัวทำผมเพื่อเก็บรายละเอียดของงาน 10 คน (ก.ย./57)
13. ประชุมกรรมการชุดการแสดงกลองยาวทุกคนเพื่อมอบหมายหน้าที่ก่อนลงสนามกีฬา (ต.ค./57)
14. ฝึกซ้อมที่สนามกีฬา 4 วัน (15-18ธ.ค./57)
15. ซ้อมตามรายการร่วมกับมัธยมและซ้อมใหญ่ที่สนามกีฬา 3 วัน (18-20ธ.ค./57)
16. จัดแสดงจริง (21ธ.ค./57)
4. ประชุมร่วมกับฝ่ายพิธีเปิด-พิธีปิดกีฬา โดยจัดทำเอกสารรายงานความคืบหน้าในการแต่งเพลง บันทึกเสียง ออกแบบทำรำ ออกแบบการแสดง การจัดเตรียมเครื่องแต่งกาย และบันทึกการแสดงนำเสนอเป็นระยะๆ
5. ติดต่อฝ่ายการเงินและฝ่ายพัสดุเพื่อทำจัดซื้อจัดจ้าง เริ่มจาก เช่ากลองยาวจำนวน 274 ใบ บันทึกเพลง จัดซื้อจัดจ้างชุดการแสดง จัดซื้อจัดจ้างค่าวิทยากร และจัดซื้ออุปกรณ์อื่นๆที่ใช้ในกิจกรรมดังกล่าว
6. ทำบันทึกถึงฝ่ายอาคารสถานที่เพื่อขออนุญาตใช้สถานที่ในโรงเรียนและนอกสถานที่ สนามกีฬา ฝึกซ้อมฯ ประชุมฯ ขอเจ้าหน้าที่จัดสถานที่ดูแลความเรียบร้อย

7. ทำบันทึกถึงฝ่ายโภชนาการ เพื่อจัดเลี้ยงอาหาร อาหารว่างกับวิทยากร อาจารย์ และนักเรียน ในวันซ้อมและวันแสดง (จัดทำตารางวันจัดเลี้ยง)

8. ทำจดหมายเสนอผู้อำนวยการในเรื่องต่างๆเช่น เชิญวิทยากร จดหมายขอความร่วมมือผู้ปกครองในการขออนุญาตนำนักเรียนมาฝึกซ้อมและจัดการแสดง

9. ทำจดหมายถึงฝ่ายโสตฯเพื่อทำการบันทึกภาพ และบันทึก VDO ในวันจัดการเรียนการสอน วันซ้อมที่สนามของโรงเรียน วันซ้อมที่สนามกีฬาจุฬาฯ เพื่อเป็นการประเมินดูข้อบกพร่องและแก้ไขให้ดีขึ้น

10. จัดประชุมอาจารย์ประจำชั้นขอความร่วมมือ ในเบื้องต้นขอให้นักเรียนฝึกย้ำทำให้เข้ากับจังหวะเพลงกลองยาว ในช่วงเช้าตลอดภาคการศึกษาวันละ 3 นาที โดยฝึกตาม VDO ที่ฝ่ายการแสดงจัดมาให้ โดยฝึกในวันที่สะดวกทุกวันก่อนเข้าเรียน

11. จัดประชุมและประเมินงานทุกฝ่ายที่ทำงานร่วมกัน 4 ครั้ง ครั้งที่ 1) มอบหมายงานให้ทุกคนรับทราบในเบื้องต้น 2) แจ้งผลการดำเนินงานและความคืบหน้าในการจัดการเรียนการสอนตลอดภาคการศึกษาและงานที่จะต้องทำต่อไป 3) กำหนดวันซ้อมการแสดงในช่วงปิดภาคเรียนและภารกิจที่แต่ละฝ่ายทำงานร่วมกัน 4) กำหนดหน้าที่ในวันซ้อมใหญ่ถึงวันแสดงสำหรับทุกฝ่าย

ดังจะเห็นได้ว่าในการจัดการแสดงพิธีเปิดการแข่งขันกีฬากีฬาสีสามัคคี ครั้งที่ 39 “จามจุรีเกมส์” ของโรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยฝ่ายประถม ชุด กลองยาวกระซิบมิตรสามัคคี แสดงโดยนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 และระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 500 คนจัดขึ้นภายใต้แนวคิด คำขวัญที่ว่า กีฬาสร้างมิตร สามัคคีร่วมใจ สามัคคีรู้ภัย สุขใจจามจุรีเกมส์ เป็นการนำเอาประสบการณ์ของผู้จัดที่สร้างสมจากการทำงานมาเป็นเวลาอันยาวนาน มีการนำความรู้ ระบบการทำงาน ประสบการณ์ดนตรี-นาฏศิลป์ ทักษะการสอนดนตรี-นาฏศิลป์ และการจัดการแสดง มาบูรณาการเข้าด้วยกันให้เกิดผลงานการแสดงขึ้น และเป็นผลงานการแสดงที่มีระบบขั้นตอน สามารถนำเสนอสู่สาธารณะชนชาวสาธิตด้วยกันทั้ง 21 สถาบัน นับเป็นตัวอย่างแนวทางเลือกในการทำงานด้านการจัดการแสดงตัวอย่างหนึ่งที่สามารถนำไปใช้ได้จริง

เปิดประเด็น

รายการอ้างอิง

ณรงค์ชัย ปิฎกัรชต์. (ม.ป.ป.). *สารานุกรมเพลงไทย*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เรือนแก้ว
การพิมพ์.
พิมณภัทร์ ถมั่งรักษัสัตว์. (2558, 26 มกราคม). สัมภาษณ์โดยอรนุชา อัญญาวัชระ. คณบดี
คณะศิลปศึกษา สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ กระทรวงวัฒนธรรม, กรุงเทพมหานคร.
อมรา กล้าเจริญ. (2553). *เพลงและการละเล่นพื้นบ้าน*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.

ผู้เขียน

ผู้ช่วยศาสตราจารย์อรนุชา อัญญาวัชระ อาจารย์ประจำโรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ฝ่ายมัธยม คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร 10330
อีเมล: onning@hotmail.com

